

Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej

wnioski
z debaty

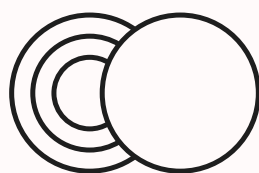
Rekomendacje do Krajowej
Strategii Młodzieżowej

Stowarzyszenie
Umarłych
Statutów

FUNDACJA

Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej

Rekomendacje do Krajowej
Strategii Młodzieżowej

Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej

Rekomendacje do Krajowej Strategii Młodzieżowej

Opracowanie: Łukasz Korzeniowski

Współpraca: Kamila Łasica, Kinga Kasperska

Projekt okładki i skład: Kacper Szewczyk

Korekta językowa: Małgorzata Janaszek-Bazanek

Koncepcja i scenariusz wydarzenia: Monika Auch-Szkoda

Fotografie użyte w raporcie: Marcin Ślusarczyk

Raport z rekomendacjami do Krajowej Strategii Młodzieżowej został opracowany na podstawie rozmów prowadzonych z młodzieżą i młodymi dorosłymi podczas Ogólnopolskiego Okrągłego Stołu ds. Strategii Młodzieżowej, który odbył się 25 maja 2026 r. w Warszawie.

Wydarzenie zostało zorganizowane w ramach projektu „Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej”, który realizowało Stowarzyszenie Umarłych Statutów. Partnerem projektu była Fundacja PZU.

**Stowarzyszenie
Umarłych
Statutów**

FUNDACJA

<https://okraglystol.sus.org.pl/>

Warszawa 2026

Spis treści

Wstęp	1
O raporcie i o procesie	2
Jakiej Polski chcą młodzi? Główne rekomendacje	5
Nasz wspólny dom	9
Stolik nr 1. Odporność i zdrowie psychiczne	17
Stolik nr 2. Bezpiecznie w sieci	24
Stolik nr 3. Budowanie relacji społecznych	30
Stolik nr 4. Stop przemocy wobec i wśród młodych	36
Stolik nr 5. Start w dorosłość	41
Stolik nr 6. Lokalny transport	48
Stolik nr 7. Edukacja w szkole i poza szkołą	54
Stolik nr 8. Głos ekspertów	60
O czym marzą młodzi?	63
Chcę współtworzyć Polskę jako dom	65
Zamiast podsumowania	69

| Wstęp

Ministerstwo Edukacji Narodowej jesienią 2026 r. planuje przedstawić Radzie Ministrów projekt **Krajowej Strategii Młodzieżowej**. Będzie to pierwszy taki dokument od ponad 20 lat. Ma ona określić priorytety działań państwa w obszarach kluczowych dla młodych osób – tak, aby odpowiadały one potrzebom młodzieży i wspierały jej rozwój. **Strategia będzie obejmowała młodzież (osoby w wieku 15–18 lat) i młodych dorosłych (osoby w wieku 19–29 lat).**

Powstanie Strategii poprzedziły dwa etapy. Pierwszym z nich było opracowanie raportu „**Diagnoza Młodzieży**” przez Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej. Dokument ten „gromadzi w jednym miejscu dostępne dane i analizy [dot. rzeczywistości społecznej młodych osób – przyp. red.]. Pozwalają one lepiej zrozumieć, dlaczego młodość i wczesna dorosłość stały się dziś radykalnie inne niż kiedykolwiek wcześniej” (Diagnoza Młodzieży, Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej, Warszawa 2026, s. 4).

Drugim etapem był szeroki **dialog**, który miał służyć zebraniu rekomendacji do Krajowej Strategii Młodzieżowej. Proces ten miał umożliwić młodzieży i młodym dorosłym, a także ekspertom zgłaszanie uwag, opinii i proponowanych rozwiązań. Celem prowadzonych działań partycypacyjnych było włączenie w tworzenie Strategii tych, których ma ona dotyczyć – usłyszenie ich głosu i uwzględnienie go podczas opracowywania dokumentu.

W ten **proces dialogowy** wpisany był Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej, który odbył się 25 maja 2026 r. w Warszawie. Wydarzenie zorganizowało **Stowarzyszenie Umarłych Statutów** w partnerstwie z **Fundacją PZU**. Podczas tego spotkania uczniowie, studenci, młodzi dorośli, przedstawiciele organizacji pozarządowych i osoby pracujące z młodzieżą rozmawiali o wyzwaniach i oczekiwaniach w obszarach kluczowych z punktu widzenia Krajowej Strategii Młodzieżowej, takich jak edukacja, zdrowie psychiczne, rynek pracy czy zaangażowanie społeczne.

Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej został objęty **honorowym patronatem Ministra Edukacji**.

Dla uczestników spoza Warszawy **Narodowy Instytut Wolności** umożliwił ubieganie się o zwrot kosztów przejazdu i noclegu.

O raporcie i o procesie

Niniejszy raport zawiera rekomendacje do Krajowej Strategii Młodzieżowej. Został opracowany na podstawie rozmów prowadzonych z młodzieżą i młodymi dorosłymi podczas Ogólnopolskiego Okrągłego Stołu ds. Strategii Młodzieżowej, który odbył się 25 maja 2026 r. w Warszawie. Celem przeprowadzonych dialogów było zebranie opinii, doświadczeń i pomysłów osób w wieku 15–29 lat, głównie działających w organizacjach młodzieżowych lub podmiotach współpracujących z młodzieżą.

W Okrągłym Stole uczestniczyło ponad **100 osób**, które przy stolikach tematycznych rozmawiały o Polsce przyjaznej młodym. W większości była to młodzież i młodzi dorośli, jedynie przy stoliku eksperckim zasiadły osoby starsze.

Dialogi stolikowe były prowadzone w następujących obszarach:

1. Odporność i zdrowie psychiczne
2. Bezpiecznie w sieci
3. Budowanie relacji społecznych
4. Stop przemocy wobec i wśród młodych
5. Start w dorosłość – praca i mieszkanie
6. Lokalny transport
7. Edukacja w szkole i poza szkołą

Rozmowy przy stolikach odbywały się według określonego scenariusza, a uczestnicy mieli do dyspozycji karty pracy. Polskę przedstawiono uczestnikom posługując się **metaforą domu**. Dzięki temu Polska – rozumiana jako państwo, instytucja – miała stać się dla uczestników czymś bliższym i łatwiejszym do zrozumienia. Celem przyjęcia takiej metafory było ułatwienie młodym rozmowy o tym, co dla nich ważne.

W ćwiczeniu otwierającym uczestnikom zadano pytanie: „**Wyobraźcie sobie, że macie zaprojektować dom, w którym naprawdę dobrze się żyje. Nie musi być idealny, ale musi być wasz**”. Pozwoliło to stworzyć przy stolikach dobrą atmosferę do dalszych rozmów, a młodym dało szansę na opowiedzenie o tym, w jakim domu chcieliby mieszkać. Chociaż nie odwoływano się bezpośrednio do metaforycznego ujęcia Polski, to z odpowiedzi młodych osób można zrekonstruować ich wizję wspólnego domu – wspólnej Polski.

Następnie dialog poprowadzono w trzech rundach: **Doświadczenie – Potrzeby i wartości – Kierunki zmian**.

W pierwszej rundzie zadano pytanie: „**Jeśli Polska jest domem, to w obszarze Twojego stolika kiedy czujesz, że ten dom działa dla młodych? Kiedy masz poczucie, że ty sam/a masz wpływ na to, jak on działa dla innych?**”. Na kartach pracy uczestnicy notowali swoje doświadczenia, uczucia i refleksje. Zastanawiali się nad tym, co sprawia, że czują się w domu bezpiecznie, po czym poznają, że są w nim mile widziani oraz co robią, żeby innym żyło się w tym domu lepiej.

W drugiej rundzie skupiono się na **potrzebach i wartościach**. Dyskutanci mieli zastanowić się także nad tym, co mogą wniesić, żeby obszar, o którym rozmawiają, funkcjonował dobrze i służył wszystkim oraz czy to, co młodzi dziś dają od siebie, jest tym, czego inni rzeczywiście potrzebują. Na kartach pracy zapisano także zidentyfikowane przez młodych **luki w danym obszarze życia społecznego**.

Ostatnia runda rozmów była jedyną, w której skupiono się na **zmianie systemowej**. Uczestnikom zadano trzy pytania:

1. Co musiałyby się wydarzyć, żeby ta potrzeba była zaspokojona na poziomie państwa, szkoły, wspólnoty lokalnej?
2. Co musi się zmienić, żeby młodzi mogli nie tylko korzystać, ale współtworzyć ten obszar?
3. Co musiałyby się zmienić po stronie młodych, a co po stronie instytucji i dorosłych?

W trakcie tej rundy nie chodziło o to, aby młodzi uczestniczący w dialogu formułowali samodzielnie konkretne kierunki zmian. Celem było raczej **usłyszenie ich głosu**, zebranie opinii formułowanych tak, jak robią to na co dzień, rozmawiając z rówieśnikami czy rodzicami.

W ćwiczeniu zamykającym uczestnicy zastanawiali się nad tym, jak powinien wyglądać **wielodom** (rozumiany jako wspólna przestrzeń złożona z wielu pojedynczych domów/doświadczeń) – **jedna Polska**. Było to także podsumowanie całego dialogu. Na podstawie wcześniejszych rozmów przy każdym stoliku należało:

- dokończyć zdanie: „**Polska jest domem dla młodych, gdy...**”,
- sformułować najważniejszą potrzebę,
- określić to, co młodzi mogą dać od siebie,
- zapisać „ostrzeżenie” – odpowiedź na pytanie: „Co się stanie, jeśli zmian zabraknie?”.

Wnioski, opinie i głosy młodych były zapisywane na kartach pracy, a przy stolikach oprócz facylitatorów obecni byli reporterzy, którzy notowali najważniejsze kwestie poruszane podczas rozmów. Na podstawie tak zgromadzonych materiałów przygotowano niniejszy raport.

Konstrukcja dokumentu została oparta na analizie poszczególnych obszarów tematycznych (stolików). **Struktura analizy odzwierciedla strukturę dialogu** – w sposób możliwie najbardziej dokładny ma oddać to, o czym i jak rozmawiały młode osoby. Na podstawie tej analizy opracowano główne rekomendacje do Krajowej Strategii Młodzieżowej.

Dodatkowo raport uzupełniono o refleksje zebrane od uczestników debaty o Polsce ich marzeń. Zbiór takich opinii stanowi ciekawy materiał poznawczy, który poszerza perspektywę raportu i pozwala spojrzeć na rekomendacje przez pryzmat tego, co myślą młodzi.

Osobną część raportu stanowi natomiast analiza dyskusji ekspertów, prowadzonej przy odrębnym stoliku.

Jakiej Polski chcą młodzi?

Główne rekomendacje

Materiał, który powstał podczas dialogów stolikowych, jest obszernym, choć skrótowym zapisem myśli młodych o tym, jakiej Polski chcą. W toku rozmów nie formułowano konkretnych rekomendacji, stąd też opracowano je na podstawie przeglądu najczęściej pojawiających się zagadnień, które dla uczestników rozmów były kluczowe, a mają jednocześnie wymiar systemowy.

Rekomendacje strategiczne

1. **Dobrze działające państwo jest nie tylko dla młodych, ale i przez młodych współtworzone.** Należy systemowo tworzyć warunki do działania dla młodych poprzez stworzenie na poziomie ogólnopolskim i samorządowym **mechanizmów rzeczywistej partycypacji**, w szczególności w projektach zgłaszanych przez młodzież. Istotne jest przy tym **włączanie młodych w etap wykonawczy** projektowanych polityk publicznych. Dobrym przykładem może tu być Krajowa Strategia Młodzieżowa, która jest poprzedzona dialogiem z młodzieżą – warto zadbać o to, aby młodzież była włączona we wdrażanie Strategii. Nie jest jednak niezbędne tworzenie nowych mechanizmów, a jedynie lepsze wykorzystanie już istniejących.
2. Konieczna jest **reforma procedury konsultacji publicznych prowadzonych z udziałem młodych**. Szczególnie istotne jest to na poziomie krajowym, na którym przewiduje się konsultacje projektów aktów prawnych i strategicznych dokumentów, jednak **obecne rozwiązania nie są adekwatne do potrzeb młodych**. W sprawach dotyczących młodzieży i młodych dorosłych należy dostosować metody konsultacji do ich możliwości (np. debaty szkolne), a o samych konsultacjach szeroko informować. Ważne, aby zapewnić także **odpowiedni czas trwania konsultacji** oraz przekazanie **informacji zwrotnej** (które rekomendacje zostały uwzględnione, a które nie – i dlaczego).

3. Przekrojowym tematem, który pojawiał się podczas wielu rozmów przy różnych stolikach, jest **zdrowie psychiczne młodych**. W tej dziedzinie państwo stoi przed wyzwaniem zapewnienia szybkiej i taniej (być może bezpłatnej) **pomocy i opieki specjalistycznej**. Dodatkowo działania wzmacniające odporność i zdrowie psychiczne, w tym edukacja w tych tematach, powinny być uwzględniane w możliwie szerokim zakresie w politykach publicznych, zarówno lokalnych, jak i krajowych.
4. Państwo i samorządy powinny **wspierać rozwój lokalnych przestrzeni dla młodzieży** („trzecich miejsc”) oraz programów budujących więzi społeczne, dialog międzypokoleniowy i aktywność obywatelską młodych (w tym poprzez stabilne **finansowanie**). Szczególną uwagę należy poświęcić mniejszym miejscowościom, gdzie oferta takich miejsc i działań jest ograniczona. Ważne w tym kontekście jest zapewnienie młodym osobom **dostępu do informacji** o działaniach, w które mogą się angażować, grantach, stypendiach czy wyjazdach. Na poziomie lokalnym warto wyznaczyć osobę, która byłaby **asystentem młodzieży**, wspierającą ją w realizowaniu jej własnych projektów.
5. Potrzebne jest **stworzenie skutecznego systemu ochrony młodych osób przed przemocą**. Dotychczas podejmowane **działania prewencyjne są oceniane jako mało skuteczne**, a młodzi mają poczucie, że służby reagują dopiero na przemoc, która już miała miejsce. Prowadzi to do zaburzenia poczucia bezpieczeństwa wśród młodych osób, co negatywnie wpływa na różne obszary ich życia. Wymagane zatem jest, aby w ramach działalności wychowawczej szkół i innych podmiotów oraz w ramach udzielanego dzieciom i młodzieży wsparcia psychologiczno-pedagogicznego postawić większy nacisk na kształtowanie odpowiednich cech osobowościowych młodych osób i **uczyć je panować nad emocjami i kontrolować agresję**. Dodatkowo należy wprowadzić **jasne procedury zgłaszania przypadków przemocy**, w tym rówieśniczej, i zagwarantować szybkie rozpatrzenie sprawy oraz indywidualne podejście do ofiary.
6. System **doradztwa zawodowego** wymaga całkowitej przebudowy. Obecny model spotyka się z powszechną krytyką młodych – wskazują, że nie odpowiada on na ich potrzeby. Doradztwo zawodowe w szkołach musi być tak zorganizowane, aby **dawało młodym narzędzia pozwalające rozeznąć się na rynku zawodów i wybrać swoją ścieżkę kształcenia**. Zajęcia powinny być prowadzone przez fachowców i praktyków, nie mogą one stanowić tylko „dodatkowego” przedmiotu. **Doradztwo zawodowe musi być także dostępne poza szkołą**, zwłaszcza dla osób, które nie są już uczniami.

Rekomendacje sektorowe

1. Konieczna jest reforma systemu udzielania uczniom **pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach**. Należy zapewnić dostęp do psychologa w każdej szkole (musi to odpowiadać potrzebom uczniów, dostęp ten nie może być fikcyjny), jednocześnie jednak należy rozważyć, czy psycholog powinien być nauczycielem i wchodzić w skład rady pedagogicznej. Osoba taka często **nie będzie budziła zaufania młodych osób**. Wymagane jest zatem wypracowanie takiego modelu wsparcia psychologicznego, który będzie osadzony w szkole, jednak pozwoli młodym osobom mieć zaufanie do specjalisty.
2. Systemowej, przekrojowej zmiany wymaga **szkoła**. Z perspektywy uczniów konieczne jest **zmniejszenie presji szkolnej** oraz zapewnienie uczniom lepszego **balansu między obowiązkami szkolnymi a czasem wolnym**. W szkołach musi także pojawić się więcej edukacji praktycznej, przygotowującej młodych do dorosłego życia. Niektóre umiejętności, które nabywano dotychczas poza szkołą, wymagają włączenia do szkolnych programów nauczania lub zmiany ich nauczania. Potrzebny jest także **rozwój samorządności uczniowskiej** oraz postawienie nacisku na **podmiotowość ucznia**.
3. Rynek pracy wymaga zmian dostosowujących go do realiów współczesności i oczekiwań młodego pokolenia. Młodzi oczekują zatrudnienia, które łączyłoby elastyczność charakterystyczną dla umowy cywilnoprawnej z bezpieczeństwem, jakie gwarantuje umowa o pracę. Jednocześnie postulują większą ochronę przed nielegalnym zatrudnianiem. Konieczne jest także **zwiększanie świadomości młodych osób o zasadach funkcjonowania rynku pracy**, zarówno poprzez edukację w szkołach, jak i poza nią.
4. Wysokie koszty utrzymania podczas studiów dla wielu osób mogą stanowić barierę w dalszej edukacji. Wymagane jest przede wszystkim, aby państwo rozbudowało sieć **akademików** o odpowiednim standardzie. Rozważyć należy zmiany w zasadach przyznawania **stypendiów**, tak by wsparcie finansowe trafiało do wszystkich studentów, którzy tego potrzebują.
5. Lokalny transport na poziomie mniejszych miast wymaga **pilnej reformy**. Konieczne jest bardziej szczegółowe **uregulowanie zasad wykonywania przewozów pasażerskich** przez publicznych i prywatnych przewoźników, w tym zapewnienie poszanowania praw pasażera i zagwarantowanie stabilności komunikacji publicznej. Wymagany jest także **ciągły rozwój transportu pu-**

blicznego, zwiększanie siatki połączeń i dofinansowanie nierentownych linii, np. wieczornych czy weekendowych. Z perspektywy młodych ważne jest ponadto, aby zasady tworzenia **rozkładów jazdy uwzględniały ich plan zajęć w szkole i aktywności dodatkowych**. W mniejszych miejscowościach należy postawić na rozwój mikromobilności, np. systemu rowerów miejskich.

6. W zakresie bezpieczeństwa cyfrowego młodzi oczekują uregulowania zasad korzystania i dostępu do **narzędzi sztucznej inteligencji i mediów społecznościowych**. Celem wprowadzanych regulacji powinno być zapewnienie bezpieczeństwa użytkownikom internetu i ochrona ich prywatności. Konieczna jest **skuteczna moderacja treści** oraz **zmniejszenie anonimowości internautów**, co pozwoliłoby na skuteczne ściganie hejtu i cyberprzemocy.

Nasz wspólny dom

Dialogi stolikowe rozpoczęły się od zadania dla uczestników – wszystkich poproszono, aby wyobrazili sobie Polskę jako ich wspólny dom. Następnie mieli odpowiedzieć na następujące pytania:

- Kiedy czujesz, że ten dom jest dla młodych i działa dla nich?
- Kiedy masz poczucie, że ty sam masz wpływ na to, jak dom działa dla innych?

Refleksje uczestników miały koncentrować się wokół tematu ich stolika. W toku analizy materiałów z dialogu okazało się jednak, że to, jak młodzi widzą wspólny dom, jest niezależne od tego, przez pryzmat jakich problemów lub wyzwań się wypowiadają. W ocenie młodych Polska powinna być budowana na uniwersalnych wartościach, które będą obecne we wszystkich sferach ich życia osobistego i społecznego, jak też będą widoczne w życiu publicznym.

Skojarzenia, które wskazywali uczestnicy podczas rozmowy, można pogrupować w sześć kategorii. To: **dialog**, **bezpieczeństwo**, **wspólnota**, **wsparcie**, **szacunek** i **wolność**.

Dialog

Wsparcie

Bezpieczeństwo

Szacunek

Wspólnota

Wolność

Dialog

We wspólnym domu młodych ważne są **komunikacja i dialog**. Nie są one jednak wartością samą w sobie – liczy się bowiem **zrozumienie**, wzajemne wysłuchiwanie się, nie tylko mówienie, ale też **słyszenie i słuchanie innych**. Dom powinien być przestrzenią do wypowiadania się i swobodnego wyrażania **własnego zdania** – bez ryzyka, że zostaniemy negatywnie ocenieni.

Wspólnie tworzymy przestrzeń do wyrażania swojej opinii i rozmowy, dzielenia się tym, czym chcemy.

Mogę się wyrażać, rozmawiać z ludźmi w domu, bez stygmatyzacji.

Otwarta komunikacja, dużo rozmów w razie problemów.

Słuchamy swoich potrzeb oraz komunikujemy się bez przemocy.

Słowo-klucz

KOMPROMIS

Dla młodych ważne jest, aby rozmawiać o problemach i dążyć do wypracowania wspólnych rozwiązań.

Bezpieczeństwo

Dla młodych bezpieczeństwo to **stabilność** (zaufanie instytucjonalne, znajoma przestrzeń). Polska, która zaspokaja ich potrzeby, daje balans i równowagę, zapewnia spokój i ochronę przed przemocą – taki obraz bezpiecznego państwa wyłania się z rozmów stołikowych. Co ciekawe, wątki dotyczące bezpieczeństwa militarnego nie pojawiały się zbyt często. Za to zdecydowanie często mówiono o **zaufaniu**.

Czuję się bezpiecznie, bo wiem, że nikt nie ocenia, co robię, jak wyglądam i jakie podejmuję decyzje.

Bezpieczeństwo: ludzie, przy których mogę być sobą, których Kocham.

Słowo-klucz

ZAUFANIE

Poczucie bezpieczeństwa na poziomie osobistym i społecznym.

Wspólnota

Dom powinno się **współtworzyć** – nie tylko deklaratorywnie, ale i faktycznie. Do tego potrzebne są **podobne priorytety** i wspólne poczucie sensu oraz możliwość **współdecydowania**. Pełnej zgodności nigdy się nie osiągnie, ale młodzi wskazują też, że konieczny jest dialog i wypracowywanie kompromisów. Wydaje się, że to spójna wizja. Konieczne jest jednak, aby nikogo **nie wykluczać** – wspólny dom nie może stawiać warunków, które komuś uniemożliwiają w nim zamieszkanie. Ciepłe otoczenie, przyjazne nastawienie innych i **akceptacja** pozwalają poczuć, że dom jest „nasz”.

Mam wpływ na jego funkcjonowanie. Mogę zataczać uwagi.

Dom to ludzie, którzy nas otaczają.

Strefa komfortu i spokoju, gdzie stres związany z życiem codziennym ma miejsce do oddechu.

Słowo-klucz

SPRAWCZOŚĆ

Młodemu nie wystarczy samo poczucie przynależności do wspólnoty – chcą być sprawczy i móc ją współkształtować.

Wsparcie

Członkowie wspólnoty – czy będą to domownicy, czy sąsiedzi, czy ludzie mieszkający w jednym kraju – powinni się wspierać. Młodzi mówią, że trzeba **zwracać na siebie nawzajem uwagę** i dostrzegać problemy, z którymi borykają się inni. Wspólny dom, ich zdaniem, powinien zapewniać **opiekę** i troszczyć się o **najśłabszych**, w szczególności poprzez uwzględnianie ich **potrzeb**. Powinno to być miejsce doceniania sukcesów i konstruktywnej krytyki, w którym panuje **dobra atmosfera** i spędza się czas z bliskimi.

*Dopasowanie się do najśłabszych jednostek
(bo jak słaby sobie poradzi, to każdy sobie
poradzi).*

*Małe rzeczy, które każdego dnia możemy
dawać sobie nawzajem.*

*Domownicy zwracają uwagę na siebie na-
wzajem i problemy innych.*

Słowo-klucz

DOBRA ATMOSFERA

Wspólny dom to wspierające relacje, które sprawiają, że młodzi czują się po prostu dobrze i komfortowo.

Szacunek

Wspólny dom to dla młodych wspólnota, która się wspiera. W relacjach, które chcą oni budować, ważny jest szacunek – **niezależnie od wieku**. Młodzi nie chcą być gorzej traktowani tylko dlatego, że są młodzi. Wzajemna życzliwość, **wyrozumiałość** i otwartość pozwalają budować przyjazne środowisko. Ważne jest, by dostrzegać, że tworzą go **różne osoby**, z różnymi potrzebami i perspektywami.

Wyrozumiałość, tolerancja, otwartość.

Brak stygmatyzacji.

Szacunek niezależnie od wieku.

Słowo-klucz

AKCEPTACJA I TOLERANCJA

By dobrze czuć się we wspólnym domu, potrzeba tego, by inni nas akceptowali i traktowali życzliwie.

Wolność

We wspólnym domu wolność to przede wszystkim **przestrzeń na bycie sobą**. Dobrze jest być razem, ale każdy potrzebuje miejsca, w którym może побыć chwilę sam. Każdy potrzebuje też móc postawić **granice**, które inni powinni szanować. Dla młodych istotne jest, aby mieli swobodę, nie odczuwali **presji**, a ich **indywidualność** była respektowana.

Mogę zająć się ulubionymi rzeczami.

Mam swoją przestrzeń, na którą mogę dowolnie wpływać i zmieniać według potrzeb.

Nie istnieją przymus, nadmierna kontrola.

Słowo-klucz

INDYWIDUALNOŚĆ

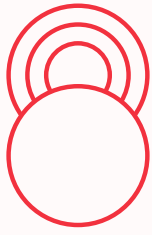
Młodzi potrzebują przestrzeni na bycie sobą, rozwój swoich pasji i samodzielne podejmowanie decyzji.

Stolik nr 1

odporność
i zdrowie
psychiczne

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Odporność i zdrowie psychiczne

Stolik nr 1

| Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że dobrze działają takie obszary, jak:

- **świadomość** społeczna na temat zdrowia psychicznego,
- **brak stygmatyzacji** osób doświadczających problemów w zakresie zdrowia psychicznego,
- **profilaktyka**.

W trakcie rozmów zwrócono uwagę na to, że dostrzegalne jest **indywidualne podejście do uczniów i studentów**, również w mniejszych miejscowościach, co przekłada się na dobrostan młodych i pozwala im lepiej dbać o swoje zdrowie psychiczne. Jako trudność wskazywano na **brak wiary nauczycieli w uczniów** – to element, który nie sprzyja budowaniu pewności siebie i rezyliencji. Dodatkowo zaznaczono, że szkolni specjaliści nie zawsze chcą rozwiązywać konflikty na linii uczeń-nauczyciel. Takie przekonanie młodych osób wynika z ich doświadczeń, które mogą być pochodną systemu organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach. **Psycholog, który sam jest nauczycielem, dla młodych często nie będzie zaufaną osobą, do której zwrócą się ze swoimi problemami**. Młodzi zaznaczają dodatkowo, że w ich odczuciu nie jest to osoba **bezstronna**.

Sprawia to, że **młodzi wycofują się z korzystania z pomocy** – mimo że mają świadomość tego, że jest oferowana, a także mają wiedzę o zdrowiu psychicznym i raczej nie boją się stygmatyzacji. Co więcej, wskazano również, że młode osoby boją się lub wstydzą pomóc swoim rówieśnikom, mimo że w ich przekonaniu wiedzą, jak mogliby to zrobić (wskazano, że dobrze funkcjonuje nauka narzędzi, które pozwalają zadbać o zdrowie psychiczne).

Jako dodatkowe **przyczyny wycofania** wskazano brak **inkluzywności** dla osób **neuroatypowych** oraz brak profilaktyki dotyczącej zdrowia psychicznego (pojawienie się tego tematu w tym wątku wskazuje, że nie wszyscy młodzi pozytywnie oceniają działający system profilaktyki).

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Główne zasoby młodych w obszarze odporności i zdrowia psychicznego, na które sami wskazują, to **uczenie innych**, w tym o tolerancji wobec osób należących do mniejszości seksualnych. To punkt, w którym młode osoby widzą swoje miejsce. Wskazują, że są otwarci, pełni pasji, odważni i gotowi na współpracę – między sobą i z rządzącymi. Jako swoją zaletę wskazują **jeden, wspólny głos, który ma dać im siłę przebicia**.

Jakie wartości dzielą młodzi?

- otwartość
- empatia
- wspieranie samodzielności i podejmowania decyzji przez dzieci

Jednak żeby młodzież działała, potrzebuje wsparcia – gotowości do pomagania, chęci i zaangażowania. Wydaje się, że młode pokolenie chce powiedzieć: **nie chcemy być osamotnieni – musicie działać razem z nami**. Dodatkowo zwraca ono uwagę, że oczekuje szerszej edukacji dzieci, rodziców i nauczycieli w zakresie zdrowia psychicznego. Istotne przy tym jest, aby rozmowy o problemach ze zdrowiem psychicznym **nie stanowiły tabu i nie powodowały wstydu**, a sprawy, z którymi zwracają się młodzi do dorosłych, **nie były**

umniejszane, wyśmiewane czy krytykowane. Jako jedną z luk wskazano **bagatelizację perspektyw i potrzeb młodych**, a także **tłumienie** przez innych (również autorytety, rodzinę czy mentorów) **ich głosu**.

Młodzi zaznaczyli ponadto, że potrzebują dostrzeżenia osób neuroatypowych i z innymi, indywidualnymi potrzebami. Chcieliby także kształtować u siebie **umiejętność radzenia sobie z własnymi emocjami**. Ważne wydaje się także, aby młodych, którzy zabiegają o swoje interesy, nie postrzegać jako „roszczeniowych”, ale starać się ich zrozumieć.

Identyfikując luki i wskazując tym samym rekomendacje, rozmawiający przy stoliku wskazali na:

- zwracanie uwagi na hejt i nienawiść w świecie rzeczywistym i cyfrowym oraz przeciwdziałanie mu,
- zinstytucjonalizowanie związków partnerskich (co miałyby sprawić, że mniejszości seksualne czułyby się widziane przez prawo, a tym samym bezpieczniejsze),
- dostępność psychologa bez konieczności zgody rodziców,
- przeciwdziałanie polaryzacji społeczeństwa przez polityków (w tym niemerytorycznego krytykowania swoich przeciwników i straszenia innymi ludźmi).

Co jeśli nic się nie zmieni?

Młode osoby zastanawiały się nad tym, co się stanie, jeśli nie zajdą żadne zmiany, o których wcześniej mówili. Wskazano, że:

- młodzi będą mierzyć się z coraz większym wskaźnikiem wypalenia i depresji,
- spadek koncentracji młodych będzie negatywnie wpływać na ich odporność i zdrowie psychiczne,
- młodzi ludzie będą zbyt przeciążeni emocjonalnie i w niektórych przypadkach nie będą w stanie funkcjonować w społeczeństwie.

Przytoczone wyżej obawy odnoszą się nie tyle do samej kondycji młodego pokolenia, co do **kondycji całego społeczeństwa**, w którym jednostki koegzystują ze sobą i są od siebie w różny sposób zależne. W takim świecie nie można sobie pozwolić na to, by nie zadbać o zdrowie psychiczne – będzie to miało bowiem negatywne skutki zarówno dla pojedynczych osób, jak i dla wszystkich wokół nich. Na jednej z karteczek zapisano: **„zostaniemy w tyle jako zacofane społeczeństwo”**. W tym kontekście zaznaczono także, że bez wprowadzenia zmian kolejne pokolenia będą żyły w nieustannej złości i strachu, generacyjne traumy i problemy będą uwidaczniać się w kolejnych pokoleniach.

Co możemy zrobić razem?

- zadbać o zmiany w podejściu rodziców i nauczycieli
- pokazywać pozytywne strony rozwoju świata cyfrowego

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych

- realny, użyteczny feedback
- otwarty dialog
- zmiana podejścia wobec używania smartfonów w szkołach
- ograniczenie hejtu
- unikanie dzielenia się negatywnymi treściami
- uczenie się w szkołach odpowiedzialnego korzystania z technologii
- większe skupienie na lekcjach, brak rozproszeń

Warunki po stronie systemu

- wsparcie psychologiczne we wszystkich szkołach w Polsce (łatwy i szybki dostęp)
- wolne piątki (dłuższy odpoczynek i lepsza regeneracja psychiczna)
- strefy relaksu w szkołach
- przeprowadzanie szkoleń uczących odpowiedzialnego reagowania na kryzysy zdrowia psychicznego
- obowiązkowe edukowanie rodziców, nauczycieli, lekarzy i wszystkich osób pracujących z młodzieżą na temat zdrowia psychicznego
- uregulowanie dostępu młodych do mediów społecznościowych
- pokazanie pozytywów rozwoju świata cyfrowego
- świadome używanie telefonów w szkołach, a nie ich zakaz
- kary finansowe za hejt w internecie
- rzeczywiste konsultacje z młodymi, które sprawią, że system będzie odpowiadał na ich potrzeby
- rozwijanie miejskich laboratoriów (Urban Lab), co ma pozwolić na zwiększanie sprawczości młodych
- działania lokalne: tworzenie miejskich polityk młodzieżowych, więcej młodzieżowych rad z realnym wpływem na życie gmin

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- o problemach, o których każdy wie nie tylko się mówi, ale także wprowadzane są realne zmiany,
 - zapewniana jest obecność psychologa w każdej szkole oraz wprowadza się edukację w zakresie zdrowia psychicznego od najmłodszych lat,
 - powstaje przestrzeń do dialogu oraz słucha się potrzeb młodych i stara się je zaspokoić.
-

Najważniejsza potrzeba w obszarze odporności i zdrowia psychicznego:

- edukacja specjalistyczna osób pracujących z młodzieżą i rodziców o zdrowiu psychicznym ,
 - wysłuchanie młodych, gdy mówią o trudnych tematach.
-

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze odporności i zdrowia psychicznego:

- chęć zwiększenia świadomości o zdrowiu psychicznym,
- gotowość i zaangażowanie do działania.

Jeśli tego zabraknie, to...

- młodzi wyjadą w poszukiwaniu lepszej przestrzeni,
- będziemy na końcu statystyk dotyczących wypalenia psychicznego,
- zabraknie miejsc w szpitalach.

Stolik nr 2

*Bezpiecznie
w sieci*

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Bezpiecznie w sieci

Stolik nr 2

Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że dobrze działają takie obszary, jak:

- **ochrona wizerunku** – są świadomi zagrożeń związanych z publikowaniem zdjęć w internecie oraz znają negatywne zjawiska, jak np. sharenting,
- **programy wsparcia rówieśniczego**.

Niedostatki dostrzegają natomiast w umiejętności **krytycznego myślenia** oraz kompetencjach w zakresie korzystania z narzędzi **sztucznej inteligencji**. Podnoszą także, że regulacje prawne dotyczące bezpieczeństwa w sieci są niewystarczające wobec aktualnej sytuacji i nie nadążają za postępem cyfrowym.

Młodzież wskazuje, że trudno jej jest, gdy państwo wprowadza **bezrefleksyjne zakazy** oraz ogranicza sprawczość i samorządność uczniów. Głos ten odnosi się zapewne do aktualnie procedowanego zakazu korzystania z telefonów komórkowych w szkołach. Młode osoby chcą, by działania rządzących w obszarze bezpiecznego internetu i świata wirtualnego były projektowane przy **uwzględnieniu ich potrzeb**. Istotne jest dla nich, aby mogli wybierać swoich liderów społeczności.

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Internet wydaje się światem naturalnym dla młodzieży i młodych dorosłych. To pokolenie, które wychowywało się i dorastało wraz z rozwojem technologii cyfrowej. Wydaje się więc, że mogłoby ono dużo wnieść do projektowanych polityk publicznych w tym zakresie. W trakcie dyskusji stolikowej wskazano jednak tylko na dwa zasoby młodych: **aktywność i chęć do działania**.

Jakie wartości dzielają młodzi?

- współpraca całego społeczeństwa
- odpowiedzialność
- internet jako miejsce, które potrzebuje etyki i moralności

Więcej powiedziano o tym, czego młodzi potrzebują od innych. Tutaj kluczowa jest **edukacja** – w różnych formach i dotycząca różnych aspektów, choć silne wskazanie pada na AI. Nauczanie musi przy tym być **praktyczne i aktualne**. Młodzież oczekuje także realnych **konsekwencji za cyberprzemoc** oraz przestrzeni, w której będzie mogła działać.

Jako główną lukę systemową wskazuje się na **mówienie o młodzieży bez młodzieży**. Kiedy tak się dzieje, **młodzi nie czują sprawczości** i mają przekonanie, że ich głos nie ma znaczenia. Dla wielu z nich **konsultacje społeczne to tylko formalność**, która nie ma żadnego przełożenia na późniejszy proces prawodawczy. Młodzi dostrzegają także brak zrozumienia u rządzących, że społeczeństwo jest wielokulturowe i różnorodne, a zatem wdrażane rozwiązania powinny to uwzględniać.

Wśród potrzeb osoby rozmawiające przy stoliku wskazały tylko na jedną: jeśli zostaną wprowadzone mechanizmy weryfikacji wieku w celu kontroli dostępu do określonych treści w internecie, to konieczne jest zadbanie o poszanowanie prywatności użytkowników.

Co jeśli nic się nie zmieni?

Młode osoby zastanawiały się nad tym, co się stanie, jeśli nie zajdą żadne zmiany, o których wcześniej mówili. Wskazano, że:

- młodzież się zniechęci, stanie się bierna, zniknie u niej potrzeba aktywności w realnym świecie,
- zwiększą się trudności poznawcze i pojawią się problemy z przetwarzaniem informacji,
- zwiększy się polaryzacja społeczeństwa,
- ludzie będą mieć trudności z emocjami oraz z nawiązywaniem i utrzymywaniem relacji,

- zmniejszą się odporność społeczna, empatia i solidarność.

Powyższe zmartwienia młodego pokolenia odnoszące się do świata cyfrowego wskazują, co prawda pośrednio, na dwa istotne zagrożenia, jakie zarysowują się z perspektywy młodzieży:

- trudność z nawiązywaniem i utrzymywaniem więzi społecznych,
- negatywny wpływ na zdrowie psychiczne i dobrostan jednostek.

Projektowane działania publiczne powinny zatem uwzględniać wskazane aspekty – są to bowiem realne problemy, jakie w związku z rozwojem technologii widzą młodzi.

Co możemy zrobić razem?

- zadbać o zakaz mediów społecznościowych dla dzieci
- starać się odpowiedzialnie moderować media społecznościowe
- walczyć z samotnością, która jest obecna, pomimo bycia otoczonym ludźmi

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych	Warunki po stronie systemu
• podejmowanie inicjatywy • wykazywanie się zaangażowaniem i odpowiedzialnością • prośenie o wsparcie, gdy jest potrzebne (tego młodzi muszą się nauczyć) • pracy w grupie (tego młodzi muszą się nauczyć) • lepsza współpraca uczniów-nauczyciel	• szkoły powinny uczyć tego, jak pracować grupowo i jak stawiać granice • działania powinny być adekwatne do aktualnych potrzeb • otwartość na uwagi • gotowość zmieniania tego, co nie działa • instytucje muszą poważnie traktować młodych jako partnerów

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- młodzi aktywnie partycypują w życiu społecznym (między innymi w sieci) – są wysłuchiwać i mogą brać udział w dyskusjach,
- państwo zapewnia bezpieczeństwo w sieci,
- wprowadzane są w życie konkretne zmiany i rozwiązania systemowe.

Najważniejsza potrzeba w obszarze bezpieczeństwa w sieci:

- zapewnienie swobody dyskusji, ale jednocześnie zmniejszenie anonimowości,
- dostosowanie szkół do uczenia o aktualnych wyzwaniach świata cyfrowego.

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze bezpieczeństwa w sieci:

- perspektywę pokolenia, które ma kontakt z internetem przez całe swoje życie i nie zna innego świata,
- większą wrażliwość,
- nowe pomysły, kreatywność, inny punkt widzenia,
- energię.

Jeśli tego zabraknie, to...

- dalej będziemy mieć problem z pornografią,
- zwiększą się: kryzys zdrowia psychicznego, polaryzacja, niebezpieczne zjawiska w sieci, dezinformacja,
- pogorszy się zdolność do samodzielnego myślenia,
- przestaniemy wierzyć i ufać w swojej sprawczości,
- młodzież może zacząć szukać alternatywnych (innych niż Polska) „domów”.

Wielodom, jedna Polska

Młodzi wnoszą
→ INNA PERSPEKTYWA

Jeśli tego
zabraknie, to...
zwiększy się dziura
w przepływie wiedzy
Polski Okrągły Stół
Młodzieżowej

Wspólny dom

Wspólne wartości

Wspólne wartości

Wspólne wartości

STUCHANIE
SIEBIE
NAHZAŁEM

KOMUNIKACJA
DIALOG

Wspólne wartości

Wspólne wartości

Wspólne wartości

Wspólne wartości

Wspólne wartości

Stolik nr 3

*Budowanie
relacji
społecznych*

Budowanie relacji społecznych

Stolik nr 3

Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że w dużych miastach tzw. **trzecie miejsca** są łatwo dostępne. Są to przestrzenie dla młodych inne niż szkoła i dom, w których mogą spędzać czas, spotykać się ze znajomymi, rozwijać swoje zainteresowania. **Takich przestrzeni brakuje jednak w mniejszych miejscowościach i na wsiach.**

Młodzi dodatkowo wskazują, że często miejscem budowania relacji poza szkołą jest **praca**, a w związku z tym nie każdy ma szansę na takie „dodatkowe” kontakty społeczne. Natomiast budowanie relacji w instytucjach uważają za „narzucone”. Młode osoby podnoszą także, że **nie są dostatecznie informowane** o dodatkowych zajęciach, przestrzeniach czy aktywnościach, z których mogą korzystać. Na te problemy nakładają się **momenty wycofania**: brak pieniędzy, „upupianie”, występowanie dorosłych z pozycji autorytetu wieku.

Młodzi, pytani o **momenty wpływu**, wskazują, że dobrze czują się, gdy mają swoją **przestrzeń** i osobę, która ich wspiera, inspirować i prowadzi – pozwala dobrze wykorzystywać zasoby, które otrzymują.

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Budowanie relacji społecznych jest z istoty rzeczy procesem obu- albo i wielostronnym. Młode osoby nie mogą w nim być bierne. Same o sobie mówią, że mają **energię, chęć do działania i odwagę**. Młodzież potrafi także samodzielnie znaleźć dla siebie zajęcie. Uważa, że jest **siłą napędową** – ale może wycofać się, jeśli dotkną ją **niepowodzenia** lub napotka trudne do pokonania bariery.

*Jakie wartości
podzielają młodzi?*

- sprawczość
- dialog
- podmiotowość

Młodzież wskazuje, że inni mogą skorzystać z ich **wiedzy o tym, co jest „na czasie”**, w szczególności w zakresie mediów społecznościowych, nowych technologii czy sztucznej inteligencji.

Dyskutujący przy stoliku wskazali, że lukę dostrzegają w **komunikacji**, w tym w **dialogu międzypokoleniowym**. W ich ocenie również przepływ informacji między nimi samymi nie jest optymalny – a przecież mogliby się wzajemnie informować o ciekawych inicjatywach czy możliwościach zaangażowania się. Ponadto wskazano, że w politykach publicznych nie są dostatecznie uwzględniane **potrzeby młodych**. Ich głos nie jest słuchany, a sami nie otrzymują także **informacji zwrotnej**. Młodzi chcieliby także, aby na swoje działania i inicjatywy mieli zapewnione stabilne i przewidywalne **finansowanie**.

Wśród innych swoich potrzeb młode osoby wskazują na:

- posiadanie miejsca, gdzie „mogą po prostu wejść i posiedzieć”,
- zapewnienie im czasu na budowanie relacji,
- wskazanie im narzędzi i metod oraz pokierowanie nimi – mówią, że „czasem chcą działać, ale jeszcze nie wiedzą co dokładnie i jak to zrobić”,
- ograniczenie formalności przy prowadzeniu działań.

Co jeśli nic się nie zmieni?

Młode osoby zastanawiały się nad tym, co się stanie, jeśli nie zajdą żadne zmiany, o których wcześniej mówili. Wskazano, że:

- doprowadzi to do większego spadku zaangażowania młodych,
- młodzi mogą wyjechać z Polski,
- rozwój społeczeństwa spowolni,
- wzrośnie frustracja.

Co możemy zrobić razem?

- zdobywać wiedzę i nowe umiejętności

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych

- dysponują czasem i pomysłami, którymi mogą się podzielić
- są otwarci – uważają, że inność zbliża, nie oddala
- mogą włączyć się w wolontariat pozaszkolny
- mogą promować Polskę na międzynarodowej arenie poprzez realizowanie projektów społecznych

Warunki po stronie systemu

- w szkołach należy zapewnić młodym doradztwo/mentoring
- pomysły i inicjatywy, których nie udało się zrealizować, należy poddawać ocenie i być może wrócić do nich w przyszłości
- inwestowanie w rozwój młodzieży
- konkretne działanie pod kątem rad młodzieżowych
- priorytet dla projektów młodzieżowych
- motywowanie nauczycieli
- wiara w sprawczość młodych i dawanie im przestrzeni do działania
- pomoc ze strony szkoły
- wspieranie darmowych przedsięwzięć i form spędzania wolnego czasu (relacje często buduje się wychodząc np. na lunch, obiad, a nie każdy ma takie możliwości finansowe)

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- jest społecznością, a nie tylko społeczeństwem,
 - młodzi mogą wdrażać strategię, która jest dla nich i o nich.
-

Najważniejsza potrzeba w obszarze budowania relacji społecznych:

- otwartość społeczeństwa na młodych,
 - sprawczość (młodzi uważają, że tu system ich blokuje),
 - dialog międzypokoleniowy,
 - bezpieczeństwo,
 - budowanie wspólnoty, poczucia jedności i więzi społecznych.
-

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze budowania relacji społecznych:

- inną perspektywę,
- energię,
- wolność, równość, braterstwo.

Jeśli tego zabraknie, to...

- pogłębi się dziura pokoleniowa.

Chcę współtworzyć Polskę jako dom, w którym:

państwo
wierzy w
obywatela

pokolenia między
sobą współpracują,
aby stworzyć
wspólne dobro dla
nas i dla tych,
którzy będą po nas

Każdy czuje,
że jest
stuchany i ma
realny wpływ
na to, jak ten
dom wygląda

chcę
się żyć

Stolik nr 4

stop
przemocy
wobec
i wśród
młodych

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Stop przemocy wobec i wśród młodych

Stolik nr 4

Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że dobrze działa **reagowanie kryzysowe**, a system staje się coraz bardziej elastyczny i włączający. Jednocześnie wskazują, że nie działa **prewencja** – instytucje sprawnie reagują po fakcie, ale nie funkcjonują odpowiednio dobrze w obszarze ochrony przed przemocą. Młodzi przyczyn braku skuteczności upatrują w **niechęci decydentów** do podjęcia działań.

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Temat przemocy wobec dzieci i młodzieży, a także przemocy wewnątrz tej grupy nie jest łatwym obszarem do dyskusji. Wiele czynników może wpływać na to, że dane osoby nie będą chciały się wypowiadać i ujawniać swojego stanowiska. Niemniej jednak włączenie młodych w projektowanie polityk publicznych również w tej sferze jest kluczowe. Młodzież wskazuje, że dysponuje **kompetencjami społecznymi, innowacyjnością i świeżym spojrzeniem** – to jej cechy, które mogą pomóc odpowiedzieć na wyzwania, przed którymi staną osoby tworzące mechanizmy przeciwdziałania przemocy wobec młodych osób.

Dyskutanci wskazali, że młodzi mają potrzebę **przynależności i sprawczości**. Wydaje się, że gdy mowa jest o przynależności, chodzi tu m.in. o budowanie wspólnoty, która daje bezpieczeństwo i która wspiera w kryzysowych momentach, np. w doświadczeniach przemocy. Zaakcentowano, że państwo powinno dawać **gwarancje bezpieczeństwa i akceptacji**. Istotna jest także kwestia **indywidualnego podejścia** do osoby do-

tkniętej przemocą – jej sprawa powinna być należycie rozpoznana, a system

Jakie wartości dzielają młodzi?

- empatia
- refleksyjność
- praca nad sobą

winien zapewnić jej wsparcie. Podobne reguły powinny być także zastosowane wobec młodych sprawców przemocy. Wskazano, że należy dążyć do tego, aby w stosunku do takich osób państwo skupiało się nie na karaniu, a na **resocjalizacji**.

Co jeśli nic się nie zmieni?

Młode osoby zastanawiały się nad tym, co się stanie, jeśli nie zajdą żadne zmiany, o których wcześniej mówili. Wskazano, że dojdzie do załamania społeczeństwa obywatelskiego, dominacji skrajnego indywidualizmu niedającego przestrzeni na wymianę poglądów i opinii oraz zmianę systemu, a ponadto nastąpi eskalacja przemocy.

Co możemy zrobić razem?

- nawzajem się słuchać, a nie tylko słyszeć
- dbać o stabilność i przewidywalność

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych

- współuczestnictwo w procesie – pod warunkiem, że ich głos będzie rzeczywiście słuchany

Warunki po stronie systemu

- włączanie młodych w procesy decyzyjne
- wprowadzenie jasnych mechanizmów działania i gwarancji rozwiązania zgłaszanych spraw z zakresu przemocy
- docieranie z informacjami do mniejszych miejscowości
- dopasowanie komunikacji do odbiorców

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- wspierane są inicjatywy gromadzące młodych,
 - jest dla wszystkich, bez podziałów.
-

Najważniejsza potrzeba w obszarze przeciwdziałania przemocy wobec i wśród młodych:

- gwarancje prawne przeciwdziałania przemocy,
 - zmiana myślenia względem młodych,
 - wzajemny szacunek międzypokoleniowy.
-

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze przeciwdziałania przemocy wobec i wśród młodych:

- determinację,
- świeże spojrzenie,
- empatię,
- sprzeciw wobec przemocy,
- odwagę do przeciwstawienia się większości.

Jeśli tego zabraknie, to...

- młodzi będą się odsuwać, izolować i zamykać na problemy państwa,
- społeczeństwo będzie skupiać się na problemie, zamiast na rozwiązaniach i rozwoju.

Stolik nr 5

*Start
w dorosłość
– praca
i mieszkanie*

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Start w dorosłość – praca i mieszkanie

Stolik nr 5

Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że dobrze działają takie obszary, jak:

- **umiejętność szukania pracy** – oceniają oni, że kompetencje młodych osób w tym zakresie są wysokie,
- **łatwość aplikowania o pracę** – wskazują na portale internetowe, za pomocą których można szukać pracy i możliwość składania aplikacji online,
- **ulga dla młodych** – zwolnienie z PIT do 26 r.ż.,
- **programy studenckie, w tym Erasmus.**

Młodzież i młodzi dorośli, gdy pyta się ich o deficyty obecnych rozwiązań, zwracają uwagę na kilka aspektów. Pierwszy z nich dotyczy pracy na **umowach zlecenia** – to rozwiązanie, które co prawda pozwala młodym zarobić więcej „na rękę”, ale wiąże się z brakiem stabilności zatrudnienia i niepewnością warunków pracy. W dyskusji podniesiono, że w niektórych przypadkach alternatywą dla umowy zlecenia może być **praca „na czarno”**. Zaznaczono, że dla pracodawców uczeń lub student to osoba, która szuka krótkotrwałego zatrudnienia, dlatego nie proponuje się mu żadnej umowy.

Wydaje się, że dla młodych rozwiązaniem idealnym jest zatrudnienie, **które łączy elastyczność pracy na umowie cywilnoprawnej z bezpieczeństwem, jakie zapewnia umowa o pracę.**

Drugą kwestią jest studiowanie. Wskazano, że konstrukcja programów studiów uniemożliwia lub znacznie **utrudnia łączenie studiów z pracą**. Co ciekawe, jednym z utrudnień, które wskazano, jest zbyt późne publikowanie przez uczelnie planów zajęć, co sprawia, że studenci nie mogą odpowiednio wcześniej zaplanować swoich grafików w pracy na przełomie semestrów. Jest to o tyle ważne, że praca dla studentów ma duże znaczenie finansowe – **wysokie koszty życia** zmuszają ich do tego, aby studia daytime łączyć z zarabkowaniem. Nie wszyscy mogą bowiem liczyć na wsparcie ze strony rodziców czy innych osób. Sporym

obciążeniem jest przy tym **pokrycie kosztów mieszkania/pokoju/akademika**. Wskazano na problemy: małej liczby miejsc w akademikach, długiego procesu aplikacji o miejsce oraz niskich standardów pokoiów.

Ostatni wątek dotyczy **życia publicznego**. Zdaniem młodych brakuje tu **responsywności instytucji**: nie wiedzą, co się dzieje dalej po konsultacjach, w których brali udział. Z tego powodu **nie do końca wierzą oni, że dialog ma sens**. Jeśli przedstawiają rządzącym pomysły czy uwagi, chcieliby wiedzieć, co się dalej dzieje z ich sprawą, jak i przez kogo jest rozpatrywana i jakie decyzje zapadły. Jednocześnie wskazują, że **procesy partycypacyjne to ich okazje do wpływu** – o ile tylko są dobrze zaprojektowane.

Przy tym stoliku pojawiło się sporo odniesień do emocji. Młodzi wskazali, że czują **ekscytację**, wchodząc w dorosłość – „fajnie być dorosłym, szczególnie dla osób z Warszawy – dużo tu możliwości”. Dorosłość, która wiąże się z posiadaniem pracy i satysfakcjonującymi studiami, daje im **poczucie stabilności**.

Młodzi czują też frustrację i złość. Frustruje ich, że samorządowcy „kradną” pomysły młodych: **z pomysłów młodych tworzą pomysły dorosłych**, dodatkowo zmieniając je tak, by odpowiadały „dorosłej” perspektywie. To, co wybrzmiało w rozmowie, to krytyka podejścia, w którym dorośli zbierają od młodych wizje i idee, a następnie **realizują te pomysły bez młodych**, niekoniecznie uwzględniając ich potrzeby. Widoczne było napięcie w znalezieniu balansu pomiędzy pozostawieniem przestrzeni młodym a wsparciem dorosłych, bez których projektów nie da się zrealizować. Dla młodych ważne jest, by byli **sprawczy**, a oni sami byli uwzględniani nie tylko na etapie konsultacji, ale też w **etapie wykonawczym** – chcą dawać pomysły i brać udział w ich wdrażaniu w życie.

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Młodzi są w stanie wiele wnieść w tym obszarze. Wskazują na swoją inicjatywność, czym mogą inspirować i pobudzać do zmian – według nich starsze osoby częściej bowiem rezygnują z podejmowania działań. Są **bezpośredni**, zachowując przy tym kulturę osobistą w komunikacji. Dostrzegają **obszary, które wymagają zmian** i potrafią te informacje przekazywać. W dyskusji zaznaczono jednak, że czasami młode osoby myślą kategoriami zbyt idealistycznymi,

Jakie wartości dzielają młodzi?

- autonomia i samodzielność
- równość szans (również dla osób z małych miejscowości)
- sprawiedliwość w rozdzielaniu wsparcia (akademiki, stypendia socjalne)

a rodzice czy inni dorośli są dla nich „dobrym hamulcem”, który działa, gdy oni się zagubią.

Jednocześnie przy stoliku wskazano, że **społeczeństwo oczekuje od młodych zakładania rodziny i posiadania dzieci**. Dodatkowo wskazano na przydatność pomysłów młodych osób oraz otwartość starszych pokoleń do kontaktu z młodymi i lepszego **ich poznania**.

Wśród zidentyfikowanych luk systemowych najpoważniejsza dotyczy **doradztwa**

zawodowego. W ocenie młodych zajęcia realizowane w szkole są „beznadziejne”, „fikcyjne” i prowadzą je osoby, które nie mają do tego kompetencji. Dodatkowo podkreślają, że w czasie edukacji nie nabywają potrzebnych **umiejętności praktycznych**, co sprawia, że nie zawsze są w stanie poradzić sobie z załatwieniem sprawy w urzędzie czy z ochroną własnych interesów w sporze z pracodawcą.

Za tymi słowami ukrywają się realne potrzeby młodych. Chcą oni:

- rozumieć, jak działają umowy,
- wiedzieć, jak wypełniać dokumenty,
- nie bać się urzędowych formalności.

Wskazywano także na potrzebę wprowadzenia **edukacji finansowej w praktyce** oraz **dobrych zajęć z doradztwa zawodowego**. Młodzi, którzy studiują, zwracają uwagę na konieczność:

- zapewnienia im akademików lub tanich mieszkań na wynajem,
- wsparcia finansowego dla studentów (miałoby ono objąć większość studentów),
- możliwości pogodzenia studiów z rodzicielstwem.

Dodatkowo wśród potrzeb młodzi wymienili **programy finansowe dla młodych** i zapewnienie im odpowiednich **warunków do posiadania potomstwa**.

Co jeśli nic się nie zmieni?

W tym stoliku nie wskazano na żadne efekty potencjalnego braku zmian w dyskutowanym obszarze. Określono jednak kilka warunków, które powinny zostać spełnione, aby zmiana mogła się wydarzyć.

*Co możemy
zrobić razem?*

- współpracować – młodzi z systemem i system z młodymi

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych

- konkretne, gotowe pomysły do realizacji
- zdolność do realizacji młodzieżowych minigrantów przyznawanych przez jednostki samorządu terytorialnego

Warunki po stronie systemu

- jasność komunikacji i poprawienie standardów komunikacji, w tym docieranie z informacjami do szerszego kręgu odbiorców
- autonomia i kontrola młodych w trakcie realizacji projektów – to daje sprawczość
- akademiki – „chcę pokój samodzielny, nawet jeśli mały – moje minimum to przestrzeń prywatna”
- centralny system grantów i konkursów dotacyjnych
- informacja młodzieżowa, w której można znaleźć informacje o wolontariacie, pracy, finansowaniu

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- wiemy, jak startować w dorosłość i czujemy wsparcie przy wchodzeniu w dorosłość,
 - mamy dostęp do informacji, jesteśmy słuchani i wiemy jak działać,
 - wypracowujemy wspólnie rozwiązania na przyszłość.
-

Najważniejsza potrzeba w obszarze wejścia w dorosłość:

- stabilność zatrudnienia,
 - dialog międzypokoleniowy.
-

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze wejścia w dorosłość:

- chęć działania,
- perspektywę,
- innowacje i kulturę nowych wartości.

Jeśli tego zabraknie, to...

- nie będzie możliwości wypracowania rozwiązań,
- młodzież nie może się swobodnie rozwijać.

3

Ogólnopolski Ośrodek Studiów
dla Strategii Młodzieżowej

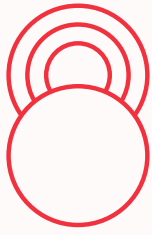
Budowanie
relacji społeczności

Stolik nr 6

Lokalny
transport

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Lokalny transport

Stolik nr 6

Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że dobrze działa komunikacja miejska w dużych miastach (dużo regularnych połączeń, sprawny system informacji pasażerskiej). Dostrzegają jednocześnie wiele obszarów, które wymagają zmiany.

Wśród problemów, z którymi się mierzą, wskazują:

- nieaktualne rozkłady jazdy,
- brak informacji na przystankach o kursowaniu busów,
- brak miejskich autobusów lub niewielka liczba linii w małych miastach,
- brak konsultacji rozkładu jazdy z mieszkańcami,
- niedostępność transportu publicznego dla osób z niepełnosprawnościami,
- częste przepełnienie autobusu, pociągu,
- brak możliwości powrotu wieczorami,
- brak pewności, że transport będzie zapewniony,
- osoby prowadzące pojazd nie reagują na osoby potencjalnie zagrażające (np. będące pod wpływem alkoholu).

Osoby dyskutujące przy tym stoliku stworzyły także listę swoich momentów wpływu. Można potraktować ją jako listę potrzeb i oczekiwań co do lokalnego transportu. Według młodych dobrze jest:

- kiedy autobus jest na czas,
- kiedy bus często kursuje,
- kiedy w komunikacji publicznej jest czysto, bezpiecznie i nie muszę się bać,
- kiedy czuję się współgospodarzem – mam opcję wypowiedzenia się np. o nowych liniach lub mogę przedstawiać własne inicjatywy,
- kiedy jestem dobrze poinformowana,
- kiedy rozkład jazdy jest konsultowany z mieszkańcami,
- kiedy jest możliwość powrotu transportem publicznym do domu wieczorem i w weekendy.

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Młodzi wskazali, że ich **większa mobilność** wpłynie pozytywnie m.in. na gospodarkę – staną się oni bowiem użytkownikami miejsc, do których obecnie mają utrudniony dostęp. Wskazują oni, że budowanie nowych osiedli i rozwój miast bez dobrze zaprojektowanej komunikacji publicznej oraz **wadliwie projektowane trasy lokalnych busów** mogą utrudnić realizację tego celu.

*Jakie wartości
podzielają młodzi?*

- bezpieczeństwo
- zgodność z prawem

Co jeśli nic się nie zmieni?

Młode osoby zastanawiały się nad tym, co się stanie, jeśli nie zajdą żadne zmiany, o których wcześniej mówili. Wskazano, że wówczas **ludzie wybiorą transport samochodowy**, co doprowadzi do korków oraz większych emisji zanieczyszczeń i hałasu.

Młode osoby zaznaczyły, że oczekują **dostępności mikromobilności** (np. rowerów miejskich) w mniejszych miejscowościach oraz skoordynowanych polityk rowerowych w miastach. Kluczowym ich elementem powinno być zapewnienie odpowiedniej **infrastruktury** (nie tylko ścieżek rowerowych, ale też kasków i kamizelek odblaskowych). Ważne jest dla nich, aby **rozkłady jazdy były z nimi konsultowane** – komunikacja publiczna musi być dostosowana do potrzeb tych, którym ma służyć. Szczególnie istotne jest zwiększenie kursów w godzinach szczytu, wieczorami oraz w weekendy. Dodatkowo podniesiono argument, że dla uczniów komunikacja publiczna ma sens wtedy, jeśli jest odpowiednio **zsynchronizowana z zajęciami w szkole**.

*Co możemy
zrobić razem?*

- przeciwdziałać wykluczeniu transportowemu, które jest barierą w edukacji i rozwoju

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych

- nie wskazano warunków

Warunki po stronie systemu

- zwiększenie kar finansowych dla przewoźników za spóźnienia
- transparentność finansowa miejskich spółek komunikacyjnych
- przejrzysty system informacji pasażerskiej
- dopasowana do potrzeb komunikacja miejska w mniejszych miastach
- konsultacje społeczne dotyczące tras i rozkładów komunikacji zbiorowej oraz ewaluacje okresowe tych rozkładów

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- transport lokalny pozwala realizować swoje potrzeby, a młode osoby mają na niego wpływ!
-

Najważniejsza potrzeba w obszarze lokalny transport:

- dostępność komunikacji.
-

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze lokalny transport:

- nowe perspektywy i energię do zmiany.

Jeśli tego zabraknie, to...

- pogłębią się nierówności między małymi ośrodkami a dużymi miastami.

Chcę współtworzyć Polskę jako dom, w którym:

młodzi nie są
traktowani
jak dzieci,
które nic nie
wiedzą

nikt nie
zagląda
nikomu do
sypialni ani
modlitewnika

mama
i tata
się
kochają

można być
autentycznym,
można się
rozwijać i jest
przestrzeń na
błędy

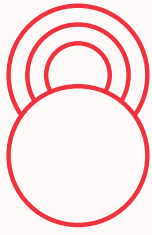

Stolik nr 7

*Edukacja
w szkole
i poza
szkołą*

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Edukacja w szkole i poza szkołą

Stolik nr 7

Co działa, a co nie? Momenty wpływu i wycofania

Młodzi wskazują, że dobrze działają takie obszary, jak:

- **trzy ścieżki kształcenia po szkole podstawowej** – liceum, technikum, szkoła branżowa,
- obecność w szkołach **nauczycieli-pasjonatów**,
- **wycieczki**,
- **edukacja domowa**.

Wśród elementów, które w systemie edukacji nie działają tak, jak oczekiwaliby tego młodzi, wskazano na to, że **szkoła nie uczy „życiowych” umiejętności**, a polityki edukacyjne tworzą głównie osoby starsze, przez co nie jest uwzględniany w nich głos młodych osób. Młodzi wskazali także, że mają **poczucie, że w szkole stosuje się odpowiedzialność zbiorową**, a niektóre decyzje władz szkolnych odbierają jako „karę za zachowania poprzednich roczników”. Przy stoliku podniesiono także kwestię obecnego modelu działania **samorządów uczniowskich**. Wymaga on zmiany, podobnie jak i organizowanie zajęć pozalekcyjnych, np. kół zainteresowań. Pojawiły się też głosy, że obecnie faworyzuje się liceum jako jedyną właściwą ścieżkę kształcenia po ukończeniu szkoły podstawowej.

Dyskutujący wskazali, że czują sprawczość wówczas, gdy biorą udział w **wyborach do organów samorządu uczniowskiego lub młodzieżowej rady**. Uważają też, że mają możliwość zaangażowania się w działalność **organizacji pozarządowych** i w ten sposób mogą mieć wpływ na edukację.

Co młodzi wnoszą, a czego inni potrzebują od nich?

Szkoła to miejsce, gdzie młode osoby spędzają dużo swojego czasu. To dla nich „drugi dom” – dlatego ważne jest, aby zarówno szkoły (jako budynki i jako społeczności), jak i system edukacji odpowiadały na potrzeby młodych. Ci są natomiast gotowi wnieść w proces zmiany energię, różnorodność, **zaangażowanie** oraz **unikalne spojrzenie** osób, które są podmiotami procesów nauczania i wychowania. W ocenie samych młodych są to rzeczy, których inni od nich potrzebują.

Jakie wartości podzielają młodzi?

- autentyczność
- szacunek
- równość w relacjach uczniów z nauczycielami

Rozmawiający wskazali, że obecnie dużym problemem jest **brak głosu młodych przy tworzeniu polityki edukacyjnej państwa**. Młodzi nie czują się odpowiednio włączeni w procesy partycypacyjne, co pokazuje, że w obszarach kluczowych dla młodych osób obecnie obowiązujące zasady prowadzenia konsultacji publicznych powinny ulec zmianie. Nacisk należy przy tym postawić na **lepsze wykorzystanie już istniejących mechanizmów i młodzieżowych ciał doradczych**.

Wśród zidentyfikowanych potrzeb młodzi wskazali na konieczność **szacunku do uczniów**. To stwierdzenie zawiera w sobie postulat jeszcze silniejszego spojrzenia na uczniów jako na **podmiotowych uczestników systemu edukacji**. Ponadto zaznaczono, że potrzebna jest **demokratyzacja szkół**, stworzenie przestrzeni do dialogu, udzielanie uczniom wsparcia oraz **zmiany w prawie szkolnym** (np. ustandaryzowanie regulaminów samorządów uczniowskich).

Co jeśli nic się nie zmieni?

Młode osoby zastanawiały się nad tym, co się stanie, jeśli nie zajdą żadne zmiany, o których wcześniej mówili. Wskazano, że:

- nie będzie miał kto uczyć, ani nie będzie kogo uczyć,
- osoby zainteresowane edukacją wypalą się zawodowo,
- prestiż nauczyciela nie poprawi się,
- zwiększy się rozwarstwienie społeczne,
- młodzi ludzie będą coraz mniej przystosowani do życia w społeczeństwie.

Co możemy zrobić razem?

- sprawić, aby uczniom i nauczycielom chciało się pracować
- współpracować międzypokoleniowo
- uczyć się (młodzi i dorośli) od siebie nawzajem

Co według młodych mogą dać oni sami, a co system, aby zmiana mogła się wydarzyć?

Warunki po stronie młodych

- otwartość na zmiany
- poszukiwanie sposobów na większe zainteresowanie się tym, co mogę i do czego mam prawo
- większa pokora i świadomość, że nie wszystko umiemy

Warunki po stronie systemu

- dostosowanie do zmian zachodzących w społeczeństwie
- zapewnienie możliwości „wystarczającej” edukacji – by nie czuć „potrzeby” lub „obowiązku” dokończania się
- więcej praktycznych zajęć
- odpowiednie podejście do oceniania, postawienie na informację zwrotną
- zrozumienie, że młodzi wciąż się uczą
- stworzenie miejsc, w których młodzi mogą zdobyć doświadczenie
- zapewnienie, że młodzi będą widziani i słyszani

Wielodom – jedna Polska

Polska jest domem dla młodych, gdy:

- państwo nie przeszkadza,
 - współpracujemy międzypokoleniowo,
 - mamy wspólny cel oraz wspólną wizję i misję.
-

Najważniejsza potrzeba w obszarze edukacji:

- partnerstwo, sprawczość i transparentność,
 - poczucie wspólnej misji.
-

Co młodzi wnoszą lub chcą wnieść w obszarze edukacji:

- działalność w samorządzie uczniowskim i innych strukturach młodzieżowych,
- brak złych nawyków i świeże spojrzenie na sprawę,
- głos w kwestii sposobów tworzenia i realizacji zadań edukacyjnych,
- zaangażowanie i gotowość do działania,
- różnorodność,
- chęć podejmowania wyzwań i ciekawość świata,
- autentyczność i kreatywność.

Jeśli tego zabraknie, to...

- nastąpi powszechne wypalenie osób zainteresowanych edukacją i prestiż zawodu nauczyciela się nie poprawi,
- dojdzie do konfrontacji między uczniami a nauczycielami.

Stolik nr 8

Głos
ekspertów

Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej

Głos ekspertów

Stolik nr 8

Rozmowy przy stoliku eksperckim toczyły się na podstawie ramowego scenariusza. Był on podobny do tego, według którego pracowali młodzi ludzie przy stolikach tematycznych. Przy stoliku eksperckim nie było wiodącego obszaru, wokół którego prowadzona była dyskusja – poruszone wątki dotyczyły pełnego przekroju zagadnień.

Eksperci wskazywali, że **młodzi potrzebują otrzymania warunków do rozwoju i przestrzeni do działania, a także wiary w ich możliwości**. Konieczne jest podmiotowe spojrzenie na uczniów, choćby poprzez wprowadzenie **mediacji** w szkole, dzięki czemu konflikty uczeń-uczeń czy uczeń-nauczyciel można byłoby rozwiązywać w inny sposób niż tylko poprzez nakładanie kar, procedury skargowe lub „wymuszone” przeprosiny i pogodzenie się.

Opisując **momenty wycofania dorosłych**, dyskutujący wskazywali, że problemem jest koncentracja życia codziennego wokół pracy i brak czasu na życie po pracy. Rodzice bywają nieobecni w domu – nie tylko fizycznie, ale też emocjonalnie. Są też jednocześnie **nadopiekuńczy**, nie uczą dzieci, jak powinny sobie radzić w trudnych sytuacjach, tylko działają za nie. Prowadzi to do tego, że młodym trudniej jest osiągnąć samodzielność i wejść w dorosłe życie.

Jako **momenty wpływu dorosłych** wskazano na:

- edukację pozaformalną,
- szkolenia rad pedagogicznych,
- tworzenie projektów dla młodych, które budowałyby u nich poczucie sprawczości.

Jako jedno z rozwiązań, które należałoby wdrożyć, zaproponowano **wsparcie nauczycieli**. Powinni oni być uczeni otwartej komunikacji, mieć zapewniony mentoring i móc wykorzystywać mediacje do rozwiązywania konfliktów szkolnych. Ważne jest także, aby mieli oni więcej czasu dla młodzieży – to wiązałoby się z koniecznością zapewnienia im wsparcia administracyjnego.

Postulowano także wprowadzenie **edukacji podwórkowej**, która zakłada „wychodzenie” z projektami do środowisk, w których żyją dzieci, w których są gospodarzami. Podkreślono przy tym znaczenie **systemowego wsparcia youth workingu**.

Istotne jest także powstawanie **przestrzeni współtworzonych i zarządzanych przez młodzież**. To ważne dla budowania u młodych poczucia sprawczości i możliwości realnego wpływania na otaczający ich świat. Projektowane **budynki** przeznaczone dla młodzieży powinny natomiast odpowiadać ich **potrzebom**. To szczególnie istotne przy tworzeniu „trzecich miejsc”, których powinno powstawać więcej.

Odpowiadając na pytanie: „**Jeśli nic się nie zmieni, to...**”, eksperci wskazywali:

- będzie tylko gorzej,
- dojdzie do pogłębienia samotności i idącej za tym frustracji,
- nie będzie ludzi do pracy,
- zabraknie ciągłości kulturowej, wspólnoty społecznej,
- zwiększy się polaryzacja w społeczeństwie,
- społeczeństwo będzie uciekać w nałogi,
- na popularności zyska populizm,
- zniknie poczucie sprawczości.

Podniesiono także, że zmiana systemu jest konieczna, aby dorośli nie byli zmęczeni, sfrustrowani i pozbawieni możliwości spędzania czasu z młodymi.

O czym marzą młodzi?

W trakcie trwania wydarzenia uczestnicy mogli na planszach napisać swoje marzenia. Poniżej prezentujemy ich przegląd – są to marzenia różne, jak różnorodna jest młodzież. Niektóre są całkiem przyziemne, niektóre skłaniają do głębszej refleksji, a niektóre są odważnymi marzeniami, niepoprzedzonymi zastanawianiem się: „Czy to w ogóle jest dla mnie osiągalne?”.

o stabilności
finansowej

o założeniu rodziny
w bezpiecznym,
stabilnym kraju

o Polsce jako
o kraju
europejskim bez
ksenofobii

o życiu
offline

o Polsce
milionów, a nie
milionerów

o egzaminach
online

o pracy dla
ludzi, a nie
ludziach dla
pracy

o uregulowanej
polityce
mieszkaniowej

o tym, żeby
inni wierzyli
w sprawczość
młodych

o sprawiedliwej
odpowiedzialności
za wolność

o wolności,
tożsamości,
moralności
i realizacji

o rozsądnej
polityce
państwowej
opartej na
danych
naukowych

o tym by
wszyscy byli
piękni, zdrowi
i bogaci

o bezpie-
czeństwie
w Europie

o stabilności
finansowej, nie
kosztem zdrowia
psychicznego

o Polsce
zgodnie
z myślą
Jerzego
Giedroycia

o stabilności
i pracy dla
młodych

o stażach dla
wszystkich, nie
tylko dla
diamentów

o środowisku
pracy, które nie
zabija pasji i chęci
do życia

o szkole, która
jest miejscem
komfortowym

o dobrej szkole,
wspierającej
wszystkich

o tym, żeby moja
praca miała sens
– i żebym czuła
go na co dzień
i mogła się nią
cieszyć

o zbudowaniu
własnego domu
z ogrodem

o pracy
i czasie na
hobby

o świecie bez
wojen, o Polsce,
która będzie
równa i
niepodzielona

o pomocy
finansowej dla
studentów,
stypendiach

o własnym
mieszkaniu

o spokoju
i miłości

o tym, by więcej osób
wiedziało o diagnozie
i strategii, a taki
okrągły stół odbył się
w każdej szkole, nie
tylko w Warszawie

o stołówkach
za 1€ (tanich
jak we Francji)

o kraju, w którym:
każdy ma prawo być
tym, kim chce, młodzi
ufają władzom,
przemoc jakakolwiek
jest ewenementem

o Orderze
Orła Białego

o mniejszym
stresie
z ustanko-
waniem

o Polsce bez
polaryzacji

O czym
marzysz?

Chcę współtworzyć Polskę jako dom

Listę marzeń uczestnicy Okrągłego Stołu tworzyli także na zamknięcie dialogu stolikowego. To ćwiczenie miało im pozwolić wyrazić ich potrzeby i pragnienia, których nie udało się im wypowiedzieć wcześniej.

Poniżej prezentujemy pełną (ułożoną według wyodrębnionych na potrzeby raportu kategorii) **listę marzeń młodych o Polsce jako o domu, w którym...**:

Państwo

- system o mnie dba i daje poczucie bezpieczeństwa
- państwo wierzy w obywatela
- każdy jest szanowany, a rządzący rzetelnie wykonują swoje obowiązki,
- zmiany są wprowadzane na serio
- każdy jest szanowany, a jego głos ma znaczenie i wpływa na bieżącą politykę państwa
- jest miejsce na sprawczość i działanie
- każdy czuje, że jest słuchany i ma realny wpływ na to, jak ten dom wygląda
- każdy będzie dumny z bycia Polakiem bez względu na poglądy
- jest miejscem działania
- gdzie możemy działać, a nie tylko mówić o działaniu
- widać konsekwencję w działaniach
- każda młoda osoba będzie słyszana i zrozumiana

Państwo	• każdy głos jest słyszalny i ma realny wpływ na życie każdego • są szerokie wartości demokratyczne • jestem akceptowana, a moje prawa są szanowane i przestrzegane • państwo dba o środowisko
Zdrowie	• zdrowie psychiczne nie jest modnym dodatkiem • chce się żyć
Społeczność	• każdy jest szanowany i ma przestrzeń do bezpłatnego rozwoju • odbywają się rozmowy dotyczące problemów, które dodatkowo nie są oceniane • jest bezpieczeństwo • wszyscy zostaną wysłuchani, zrozumieni i będą szanowani, za to, kim są • współtworzymy go bez względu na narodowość, religię czy płeć • czujemy się bezpiecznie, jesteśmy wysłuchani, mamy wsparcie i możemy działać • warto zostać • państwo daje nam sprawczość i ufa nam oraz wspiera nas w naszych planach • chodzi o coś więcej niż zwycięstwo, ponieważ gdy każdy chce wygrać, każdy przegrywa • panuje szacunek do różnorodności i otwartość na potrzeby różnych grup i jednostek • dom ma elastyczne podejście i otwartą przestrzeń na dialog • pokolenia między sobą współpracują, aby stworzyć wspólne dobro dla nas i dla tych, którzy będą po nas • każdy może wyrazić swoją opinię, ma możliwość bezpiecznie się rozwijać i może mieć pewność, że zostanie usłyszany • drugi człowiek jest najważniejszy • każdy może znaleźć swój bezpieczny kąt • panuje stabilność, szacunek, wolność tożsamości

Społeczność	• każdy czuje się komfortowo • wszystkie grupy społeczne są wysłuchane • wszyscy żyją na równych zasadach • młodzież to prawie dorośli • jest bezpiecznym miejscem • czuje się dobrze i bezpiecznie • otwarty, przejrzysty, od młodych dla młodych • młodzi nie są traktowani jak dzieci, które nic nie wiedzą • będziemy mogli być sobą i nie będziemy zmuszani do zmiany marzeń • jest bezpieczny i który jest różnorodny, otwarty, równy • nie ma homofobii czy transfobii • każdy ma równe szanse • każdy ma pieniądze • nie ma dyskryminacji • są perspektywy • młodzież to nie są „dzieciaki”, a osoby dorosłe biorą odpowiedzialność w relacjach z młodymi • mogę czuć się bezpiecznie • wszyscy są tak samo ważni • każdy czuje się bezpiecznie, jest akceptowany i ma szanse na rozwój i podążanie własną ścieżką życiową • nikt nie zagląda nikomu do sypialni ani modlitewnika • wszyscy są równoważni • wszyscy czujemy się równie zaopiekowani i szczęśliwi, w którym zdanie każdego jest słyszalne a wsparcie jest realne • każdy czuje się potrzebny • istnieje szacunek do wszystkich
Rodzina	• jest próba zrozumienia przez rodziców • mama i tata się kochają • obowiązki rodziców są egzekwowane
Dziś i jutro	• mogę się rozwijać, być sobą, czuć się bezpiecznie i tworzyć lepszą przyszłość dla innych • nie boimy się o swoją przyszłość • można się realizować bez kompromisu • można być autentycznym, można się rozwijać i jest przestrzeń na błędy

Zamiast podsumowania

Klasyczne podsumowania raportów są dla klasycznych wydarzeń – a Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej takim na pewno nie był. Była to przestrzeń dialogu i rozmowy w duchu wzajemnego szacunku i zrozumienia. Chcieliśmy, aby każdy mógł zostać usłyszany. Dlatego również na koniec oddajemy głos – organizatorom i uczestnikom.

Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej był jednym z największych wydarzeń, jakie zorganizowało nasze Stowarzyszenie – i do tego nietypowym, bo nie dotyczącym bezpośrednio edukacji czy praw ucznia. Tym razem w partnerstwie z Fundacją PZU stworzyliśmy bowiem przestrzeń dla rozmów młodych osób o Polsce i jej przyszłości. Zrobiliśmy to, bo partycypacja obywatelska dzieci i młodzieży, a także młodych dorosłych jest dla nas niezwykle ważna. Nasza działalność zresztą na niej jest właśnie oparta – jako młode osoby zabieramy głos w sprawach, które dotyczą nas i naszych rówieśników.

Trwający dialog o Krajowej Strategii Młodzieżowej był doskonałym momentem na to, by młodzi dla młodych zorganizowali platformę wymiany myśli o tym, na jakie wyzwania i potrzeby powinny odpowiadać polityki publiczne tworzone dla młodego pokolenia. Cieszę się, że wydarzenie spotkało się z pozytywnym odbiorem osób w nim uczestniczących.

To, co wybrzmiało przy stolikach, z jednej strony zaskakiwało, a z drugiej brzmiało znajomo. Opowiadaliśmy sobie o naszych trudnościach, które dzielimy i których doświadczamy. Zaskakiwaliśmy się różnymi spojrzeniami na rzeczywistość i rozwiązaniami, które chcielibyśmy wdrożyć w życie. Ta wymiana myśli była wzbogacająca. W jakiejś części jej odzwierciedlenie znalazło się we wnioskach i rekomendacjach, zamieszczonych w tym raporcie, ale jednak to, co najcenniejsze, zadziało się podczas bezpośrednich rozmów.

Łukasz Korzeniowski
Prezes Stowarzyszenia Umarłych Statutów

Gdy projektowałam scenariusz warsztatów, długo zastanawiałam się, jaką metodę pracy wybrać. Uznałam, że dialogowa metoda Fundacji Szkoła z Klasą – choć na początku może wydawać się nieintuicyjna i wprowadzać odrobinę chaosu – najlepiej pozwala pogłębić refleksję wokół Diagnozy Młodzieży. Osoby uczestniczące bardzo szybko weszły w proces: zaczęły zadawać sobie pytania, tworzyć przestrzeń do słuchania i dostrzegania różnorodnych perspektyw.

Skład stolików tematycznych został dobrany tak, aby w każdej grupie spotkały się osoby z różnych środowisk: ze wsi, małych miejscowości i dużych miast; przedstawiciele młodzieżowych rad, fundacji i stowarzyszeń; nastolatki i młodzi dorośli. Bardzo zależało mi na tej różnorodności, bo nie chciałam, abyśmy zatrzymali się na ogólnych postulatach, które wszyscy znamy. Z uważnością szukaliśmy tego, co wspólne – mimo odmiennych doświadczeń.

Rezultaty Okrągłego Stołu przerosły moje oczekiwania. Wypracowane rekomendacje są niekiedy nieoczywiste, a jednocześnie pokazują, czego młodzi dorośli naprawdę potrzebują i co mają do zaoferowania. Często słyszymy, że młodzi są roszczeniowi. Okazuje się, że to nieprawda. Chcą uczestniczyć w budowaniu naszego wspólnego domu – Polski. Chcą brać odpowiedzialność za swoje społeczności. Wycofują się dopiero wtedy, gdy ich głos nie jest traktowany poważnie i gdy są wykluczani z możliwości realizacji własnych pomysłów.

Najbardziej poruszające było to, że niektórzy uczestnicy postanowili zorganizować lokalne spotkania inspirowane formułą Okrągłego Stołu. To dla mnie najlepszy dowód na to, że zaproponowana metoda jest właściwym kierunkiem pracy z młodymi ludźmi. Uwzględnianie w rozmowie nie tylko ich potrzeb, ale także odpowiedzialności, powinno stać się standardem konsultacji. Nie tylko wokół polityk publicznych.

Monika Auch-Szkoda

Koordynatorka ds. strategii i projektów Fundacji PZU

Wydarzenie zaimponowało mi świetną lokalizacją oraz wysokim poziomem organizacji. Co prawda losowy przydział tematów i zbyt szerokie pytania podczas dyskusji nieco rozpraszały uwagę — dla bardziej produktywnej debaty zabrakło mi większej jasności metodologicznej i konkretów. Mimo to uważam, że wydarzenie przyniosło cenne doświadczenie i stało się doskonałą przestrzenią do rozwoju.

Ksenia, 16 lat, Kielce

Okrągły Stół był dla mnie wydarzeniem wielowymiarowym. Nie zdawałam sobie sprawy, jak wiele wniesie w moje doświadczenie. Po niemal trzech dekadach pracy w szkole i działalności na rzecz młodzieży w Opolu, z bliska obserwuję niepokojące zmiany, z jakimi mierzy się współczesne pokolenie.

Ogromny podziw wzbudziła we mnie organizacja Okrągłego Stołu – świetne przygotowanie spotkania przez Stowarzyszenie Umarłych Statutów i Fundację PZU stworzyło bezpieczną i profesjonalną przestrzeń do tak trudnej dyskusji. Logistyka, jasna struktura paneli oraz partnerska atmosfera pozwoliły na w pełni efektywną wymianę myśli, bez zbędnego dystansu.

Zasiadając przy stoliku eksperckim podczas majowego spotkania, miałam wyjątkową okazję zderzyć bolesne diagnozy z niesamowitą energią samych zainteresowanych. Mogliśmy swobodnie przemieszczać się między stolikami i rozmawiać z młodymi Polakami. Młodzież obecna w Warszawie zachwyciła mnie swoją dojrzałością – była niezwykle świadoma wyzwań, mądra i zdecydowana. Młodzi doskonale wiedzą, jakiej szkoły, jakiego startu w dorosłość i jakiego wsparcia potrzebują, by odzyskać grunt pod nogami. Bardzo podobała mi się również możliwość wymiany doświadczeń z młodymi ludźmi, jak i fakt, że w spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej. To perfekcyjnie zaplanowane spotkanie dało mi jasny sygnał: rola eksperta polega dziś przede wszystkim na uważnym słuchaniu młodych i dawaniu im narzędzi do działania, bo to w ich głosie kryje się klucz do uzdrowienia systemu.

Joanna Halupczok, wieloletnia edukatorka i nauczycielka, członek zespołu ds. Strategii Młodzieżowej Miasta Opola

To było dla mnie pierwsze wydarzenie, podczas którego spotkałam tylu młodych ludzi, którzy w różnych obszarach są aktywni obywatelsko. Nie wiedziałam, czego mogę oczekiwać, natomiast byłam bardzo pozytywnie zaskoczona, zaangażowaniem wszystkich podczas pracy w grupach i ich otwartością na wszelkie rozmowy. Odbywało się to z bardzo wysokim poczuciem wzajemnego szacunku, dojrzałością i humorem.

Podczas tego wydarzenia przestrzeń do dialogu była bardzo swobodna, bezpieczna, a słowa uczestników miały znaczenie. Bardzo podobały mi się obszary tematyczne oraz to, że każda grupa skupiała się na jednym z nich. Szczególnie doceniam dbałość o komfort fizjologiczny, czyli odpowiednią liczbę i długość przerw, dostępny stół z przekąskami i obiad. Bardzo cenne było poznać tak wielu inspirujących ludzi w moim wieku, którzy są aktywni w różnych obszarach.

Katarzyna Domalewska, 21 lat, Piła/Kraków
Erasmus Student Network AGH Kraków

Było to cenne doświadczenie, zwłaszcza dzięki możliwości poznania wielu niesamowitych młodych ludzi z różnych części Polski.

Stanisław Sobolewski, 20 lat, Wrocław
Fundacja Averis – Młodzi Mogą Więcej

Rząd pracuje nad Krajową Strategią Młodzieżową. Będzie to pierwszy taki dokument od ponad 20 lat. Ma ona określić priorytety działań państwa w obszarach kluczowych dla młodych osób – tak, aby odpowiadały one potrzebom młodzieży i wspierały jej rozwój. Strategia będzie obejmowała młodzież (osoby w wieku 15–18 lat) i młodych dorosłych (osoby w wieku 19–29 lat).

Powstanie Strategii poprzedziły dwa etapy. Pierwszym z nich było opracowanie raportu „Diagnoza Młodzieży” przez Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej. Drugim etapem był szeroki dialog, który miał służyć zebraniu rekomendacji do Krajowej Strategii Młodzieżowej. Proces ten miał umożliwić młodzieży i młodym dorosłym zgłaszanie uwag, opinii i proponowanych rozwiązań. Celem prowadzonych działań partycypacyjnych było włączenie w tworzenie Strategii tych, których ma ona dotyczyć.

W ten proces dialogowy wpisany był Ogólnopolski Okrągły Stół ds. Strategii Młodzieżowej, który został zorganizowany przez Stowarzyszenie Umarłych Statutów w partnerstwie z Fundacją PZU. Podczas tego wydarzenia uczniowie, studenci, młodzi dorośli, przedstawiciele organizacji pozarządowych i osoby pracujące z młodzieżą rozmawiali o wyzwaniach i oczekiwaniach w obszarach kluczowych z punktu widzenia Krajowej Strategii Młodzieżowej, takich jak edukacja, zdrowie psychiczne, rynek pracy czy zaangażowanie społeczne.

**Ogólnopolski Okrągły Stół
ds. Strategii Młodzieżowej**